

Oikeusministeriön
tasa-arvosuunnitelma
vuosille 2012–2015

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Oikeusministeriön tasa-arvosuunnitelma vuosille 2012–2015

6.11.2012

Julkaisun nimi	Oikeusministeriön tasa-arvosuunnitelma vuosille 2012–2015
Tekijä	Soile Sikström
Oikeusministeriön julkaisu	59/2012 Toiminta ja hallinto
OSKARI numero	OM 2/012/2012
ISSN-L	1798-7083
ISSN (PDF)	1798-7083
ISBN (PDF)	978-952-259-233-0
URN	URN:ISBN:978-952-259-233-0
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-233-0
Asia- ja avain- sanat	Tasa-arvo, tasa-arvo-ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, sukupuoli, sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, perusoikeudet
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriön kolmas tasa-arvosuunnitelma on laadittu vuosiksi 2012–2015. Tasa-arvosuunnitelmassa 2012–2015 tasa-arvotyö kohdennetaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen kiinnittämällä aikaisempaa tarkempaa huomiota ministeriön avaintoimintoihin eli säädösvalmisteluun, talouden suunnitteluun, hankkeiden ja ohjelmien seurantaan sekä tulosohjaukseen.</p> <p>Tasa-arvotyöryhmä raportoi tasa-arvotyön tuloksista ja mahdollisista uusista tavoitteista oikeusministeriön yhteistoimintakokoukselle sekä ministeriön johdolle kerran kahdessa vuodessa. Samassa yhteydessä tehdään tilastaselvitys henkilö- töpoliittisten osa-alueiden kehityksestä. Lisäksi vastataan hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2012–2015 mukaisesti vuosittaisiin sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista koskeviin seurantakyselyihin.</p>

6.11.2012

Publikationens titel	Justitieministeriets jämställdhetsplan för åren 2012–2015
Författare	Soile Sikström
Justitieministeriets publikation	59/2012 Verksamhet och förvaltning
OSKARI nummer	OM 2/012/2012
ISSN-L	1798-7083
ISSN (PDF)	1798-7083
ISBN (PDF)	978-952-259-233-0
URN	URN:ISBN:978-952-259-233-0
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-233-0
Sak- och nyckelord	Jämställdhet, jämställdhetsprogram, jämställdhetsplan, kön, integrering av könsperspektivet, grundläggande rättigheter
Referat	<p>Justitieministeriets tredje jämställdhetsplan gäller åren 2012–2015. Enligt jämställdhetsplanen för åren 2012–2015 fokuserar jämställdhetsarbetet på integrering av könsperspektivet så att större uppmärksamhet fästs vid ministeriets kärnverksamhet, dvs. lagberedning, ekonomiplanering, uppföljning av projekt och program samt resultatstyrning.</p> <p>Jämställdhetsarbetsgruppen rapporterar vartannat år om jämställdhetsarbetets resultat och eventuella nya mål för justitieministeriets samarbetsmöte och ministeriets ledning. I samband med rapporteringen utarbetas också en statistisk redogörelse om utvecklingen inom de personalpolitiska delområdena. I enlighet med regeringens jämställdhetsprogram 2012–2015 besvaras dessutom de årliga uppföljningsundersökningarna om integreringen av könsperspektivet.</p>

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	8
2	TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	10
2.1	Talouden suunnittelu	10
2.2	Lainvalmisteluprosessi	11
2.3	Muut hankkeet ja ohjelmat	11
2.4	Tulosohjauksen käyttö sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen laajentamiseksi	12
3	KÄSITTEITÄ	13
	LIITE	15
	OIKEUSMINISTERIÖN TOIMINNALLISEN TASA-ARVOTYÖRYHMÄN ASETTAMISPÄÄTÖS	15

1 JOHDANTO

Tasa-arvo on yksi valtionhallinnon yhteisistä arvoista. Arvon selkeys ja ymmärrettävyys riippuu paljolti siitä, miten se onnistutaan viemään käytäntöön. Tasa-arvosuunnitelman tarkoituksena on paitsi koota yhteen oikeusministeriön tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi ministeriössä, myös edesauttaa sitä, että tasa-arvosta tulisi osa työpaikan sekä muodollisia toimintatapoja että arkipäiväisiä käytäntöjä. Tämä edellyttää tavoitteiden ja toimenpiteiden lisäksi myös asennemuutosta, joka voidaan aikaansaada vain, mikäli sukupuolinäkökulma otetaan läpäisyperiaatteella osaksi kaikkea toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistaminen edellyttää sekä johdon että käytännön työstä vastaavien henkilöiden sitoutumista tavoitteeseen pitkällä tähtäimellä.

Tämä oikeusministeriön kolmas tasa-arvosuunnitelma on laadittu vuosiksi 2012–2015. Ensimmäisen tasa-arvosuunnitelman 2006–2007 pohjaksi toteutettiin tasa-arvokysely sekä kerättiin tilasto-aineisto, joiden avulla arvioitiin tasa-arvon nykytilanne ministeriössä sekä tunnistettiin ne mies- ja naistyöntekijöiden asemaa koskevat alueet, joilla on eniten parantamista ja joista kehittämistyö olisi siten syytä aloittaa. Tilastollisen esiselvityksen ja tasa-arvokyselyn pohjalta tasa-arvosuunnitelmassa keskityttiin kolmeen osa-alueeseen; 1) rekrytointiin, 2) *uralla etenemiseen ja työtehtävien monipuolistamiseen* sekä 3) *samapalkkaisuuteen*. Valittuihin osa-alueisiin liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden lisäksi tasa-arvotyöryhmä määritteli periaatteet seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseksi.

Tasa-arvosuunnitelman toimenpiteiden toteutusta jatkettiin edelleen vuosina 2008–2011. Suunnitelmaan lisättiin henkilöstöpoliittisten tavoitteiden lisäksi hallitusohjelman mukainen sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen mm. talousarvioehdotuksessa ja säädöshankkeissa huomioitavaksi. Tasa-arvotyöryhmän aikaisempaan toimintaan verraten tasa-arvotyötä painotettiin selkeästi nimenomaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen.

Tasa-arvosuunnitelmassa 2012–2015 tasa-arvotyö kohdennetaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen kiinnittämällä aikaisempaa tarkempaa huomiota ministeriön avaintoimintoihin eli säädösvalmisteluun, talouden suunnitteluun, hankkeiden ja ohjelmien seurantaan sekä tulosohjaukseen. Henkilöstöpoliittisista tasa-arvotavoitteista rekrytointia ja työtehtävien monipuolistamista käsitellään erikseen oikeusministeriön henkilöstösuunnitelmassa sekä samapalkkaisuutta vuosikertomuksessa tai muun henkilöstöraportoinnin yhteydessä.

Tasa-arvosuunnitelma on käsitelty yhteistoimintakokouksessa 29.3.2012. Oikeusministeriön johto on käsitellyt tasa-arvosuunnitelman osastopäällikköpalaverissa 3.4.2012 ja sitoutunut omalta osaltaan sen toteuttamiseen. Tasa-arvosuunnitelman hyväksymisen yhteydessä on sovittu, että tasa-arvotyöryhmä raportoi tasa-arvotyön tuloksista ja mahdollisista uusista tavoitteista oikeusministeriön yhteistoimintakokoukselle sekä ministeriön johdolle kerran kahdessa vuodessa. Samassa yhteydessä tehdään tilastaselvitys henkilöstöpoliittisten osa-alueiden kehityksestä. Lisäksi vastataan hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2012–2015 mukaisesti vuosittaisiin sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ministeriössä koskeviin seurantakyselyihin.

2 TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2012–2015 teemat perustuvat hallitusohjelmaan ja valtio-neuvoston selontekoon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Tasa-arvo-ohjelman toimet edistävät hallitusohjelman kolmea painopistettä: 1) köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen, 2) julkisen talouden vakauttaminen ja 3) kestävä talouskasvu, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen. Hallituksen tasa-arvo-ohjelma sisältää naisten ja miesten väliseen tasa-arvoon liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä. Kukin toimenpiteelle on määriteltävä siitä vastaava ministeriö. Osa toimenpiteistä tulee toteuttaa yhteistyössä eri ministeriöiden kesken. Oikeusministeriö on sitoutunut mm. sisällyttämään sukupuolinäkökulman ja sukupuolten tasa-arvon edistämisen tulevaan demokraatiopoliittiseen selontekoon ja laajemmin demokratian ja kansalaisvaikuttamisen edistämistoimiin.

Kolmen painopisteen lisäksi hallitusohjelmaan on kirjattu, että sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista jatketaan. Oikeusministeriössä tämä tarkoittaa käytännössä tasa-arvotyön kohdentamista talouden suunnitteluun ja tulohajautukseen, säädösvalmisteluun sekä muiden hankkeiden ja ohjelmien valmisteluun. Tavoitteina näiden kaikkien osalta on, että päätöksiä ja toimenpiteitä arvioidaan jo alkuvaiheessa siten, että niiden vaikutukset naisiin ja miehiin saadaan selville.

2.1 Talouden suunnittelu

Toimenpiteet

Osallistutaan ja kiinnitetään aikaisempaa enemmän huomiota talousarvioehdotuksen valmisteluprosessiin. Osastoilta ja erillisyyksiköiltä tiedustellaan vuosittain talousarvioehdotuksessa huomioitavia tasa-arvoasioita.

Vastuhenkilöt

- tasa-arvotyöryhmä
- osastojen ja erillisyyksiköiden päälliköt

Aikataulu

- talousarvioprosessi keväisin

2.4 Tulohajauksen käyttö sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen laajentamiseksi

Toimenpiteet

Lisätään tulohajauksen käyttöä tasa-arvosuunnitelmien laatimisen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen laajentamiseksi hallinnonalan virastoissa seuraavin toimenpitein.

1. Selvitetään hallinnonalan virastoilta laadittujen tasa-arvosuunnitelmien määrä.
2. Käsitellään asiaa hallinnonalan johdon yhteisissä tapaamisissa.
3. Hankitaan koulutusta tai lisätään tietämystä muulla tavoin sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen.
4. Toteutetaan pilottikokeilu hallinnonalalta valitun yhden sektorin osalta.
5. Pilottikokeilusta saatujen kokemusten perusteella jatketaan sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista yksi sektori kerrallaan.

Vastuhenkilöt

- tasa-arvotyöryhmä
- tulohajaukseen osallistuvat virkamiehet

Aikataulu

- oikeusministeriön tasa-arvosuunnitelmakausi 2012–2015

3 KÄSITTEITÄ

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvo tarkoittaa, että naisilla ja miehillä on tasa-arvoiset mahdollisuudet toteuttaa itseään ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Yhtäläisten mahdollisuuksien lisäksi kyse on tasa-arvoisesta kohtelusta ja asemasta yhteiskunnassa. Sukupuolten välisiin eroihin vaikuttavat muutkin rakenteelliset eroavaisuudet, kuten etninen alkuperä, yhteiskuntaluokka, ikä, terveys, siviilisääty, seksuaalisuus jne. Sukupuolten välinen tasa-arvo on ajasta ja paikasta riippuvainen ja sen saavuttamiseksi, ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on toimittava sekä arjen ruohonjuuritasolla, hallinnollisissa käytännöissä että poliittisessa päätöksenteossa.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa sitä, että kaikkia ihmisiin kohdistuvia päätöksiä ja toimenpiteitä arvioidaan sekä naisten että miesten kannalta. Kyse on hyvän hallinnon periaatteesta. Tavoitteena on kehittää sellaisia hallinto- ja toimintatapoja, jotka tukevat tasa-arvon edistämistä osana viranomaisten normaalia toimintaa. Valtavirtaistamisen tarkoituksena on murtaa sukupuolineutraalit, osittain jopa sukupuolisoikeat, menettelytavat ja toimintakulttuuri. Tämä edellyttää hallintoprosessien ja hallintokulttuurin muutosta sekä uusien yhteistyösuhteiden ja kuulemistahojen mukaan vetämistä. Valtavirtaistamista kutsutaan myös läpäisyperiaatteeksi, joka kuvastaa valtavirtaistamisen luonnetta kaikki tasot läpäisevänä toimintana. Valtavirtaistaminen ei kuitenkaan korvaa vaan täydentää tasa-arvopoliittisia erityistoimia ja erillisiä tasa-arvoorganisaatioita.

Sukupuolitietoinen budjetointi

Sukupuolitietoinen budjetointi on sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista talousarvio-prosessissa. Tämä tarkoittaa muun muassa julkisten varojen käytön tarkastelemista siltä kannalta, miten tasapuolisesti ne kohdistuvat eri sukupuolten hyväksi. Sukupuolitietoinen budjetointi on myös talousarvion valmistelua sukupuolinäkökulmasta, eli seurantaan talousarvion vaikutuksista naisiin ja miehiin, koko talousarvion tarkastelua naisten ja miesten kannalta sekä menojen ja tulojen uudelleenarvioimista ja hallinnon tehokkuudenparantamista.

Sukupuolivaikutusten arviointi

Sukupuolivaikutusten arviointi on valtavirtaistamisen menetelmä. Sukupuolivaikutusten arviointia käytetään silloin, kun tarkastellaan jonkin toimenpiteen vaikutuksia naisten ja miesten asemaan, resursseihin ja intresseihin. Sukupuolivaikutusten arvioinnin voi tehdä etu- tai jälkikäteen. Vain etukäteen tehdyllä arvioinnilla voi olla vaikutuksia suunnitellun toimenpiteen, kuten lain, sisältöön. Sukupuolineutraaleilta vaikuttavat päätökset saattavat vaikuttaa miehiin ja naisiin eri tavoin, eriarvoisuutta vahvistaen, vaikka tällaisia vaikutuksia ei olisi suunniteltukaan. Toimenpiteiden tai esitysten sukupuolivaikutukset ovat vain harvoin suoria ja välittömiä, kuten esimerkiksi kiintiösäädöksissä. Sukupuolivaikutukset tulee arvioida etenkin lainsäädännön valmistelussa. Sukupuolivaikutusten arvioinnin perusteella voidaan tehdä korjaavia ehdotuksia syrjinnän ja ei-haluttujen vaikutusten poistamiseksi ja estämiseksi.

Sukupuolen mukaan eriteltyt tilastot

Tilastoilla on suuri merkitys tasa-arvon edistämisessä. Nyrkkisääntönä voidaan pitää sitä, että kaikki ihmisiä koskevat tilastot eritellään ja analysoidaan myös sukupuolinäkökulmasta. Etukäteen ei voi tietää, mitkä tilastot osoittautuvat merkityksellisiksi. Sukupuoli on yksi ihmisiä jakava tekijä siinä missä ikä, asuinpaikka tai koulutustasokin, ja siksi se pitäisi ottaa yhtenä näkökulmana huomioon asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sukupuolen mukaan eriteltyissä tilastoissa on yhtä tärkeitä tuoda esiin ja tarkastella miesten ja naisten välisiä eroavaisuuksia kun yhtäläisyyksiäkin. Sukupuolen mukaan eriteltyjä tilastoja voi käyttää sukupuolten aseman tunnistamiseksi ja mahdollisten epäkohtien havaitsemiseksi.

Lähde: http://www.minna.fi/web/guest/tasa-arvon-perussanasto_artikkeli

OIKEUSMINISTERIÖ

ASETTAMISPÄÄTÖS

7.2.2012

4/021/2012

OIKEUSMINISTERIÖN TOIMINNALLISEN TASA-ARVOTYÖRYHMÄN ASETTAMINEN

Asettaminen

Oikeusministeriö on tänään asettanut oikeusministeriön toiminnallisen tasa-arvotyöryhmän.

Toimikausi

1.2.2012 – 30.6.2015

Tasa-arvotyöryhmän tavoite ja tehtävät

Tasa-arvotyöryhmän tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen ja tehtävänä suunnitella, tukea ja seurata sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ministeriön toiminnoissa. Erityisinä painopisteinä ovat hallitusohjelman mukaisesti säädösvalmistelu, talousarvion laadinta ja hankkeet sekä tulohjaus.

Tasa-arvotyöryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja

Hallintojohtaja Olli Muttilainen, HALY

Jäsenet

Henkilöstöpäällikkö Arja Apajalahti-Laine, HALY

Johdon asiantuntija Tea Skog, HALY

Kehittämisasiantuntija Soile Sikström, HALY

Sihteeri

Henkilöstösuunnittelija Marja-Liisa Hakkarainen, HALY

Kansliapäällikkö

Tiina Astola

Henkilöstösuunnittelija

Taru Toikander

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7083
ISBN 978-952-259-233-0 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUSVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi